

tur hoc modo : Azarias rex Juda cœpit regnare sub annum decimum quintum Jeroboam regis Israel, et cum eo regnavit annis 26; deinde interregnum in Israel fuit usque ad annum duodecimum post mortem Jeroboam, qui erat annus trigesimus octavus regni Azariae, et quo patri Jeroboam successit Zacharias rex Israel.

Inst. I. Jeroboam rex Israel tantum regnavit 41 annis, IV Reg. XIV, 25. Atqui juxta hanc responcionem regnasset annis 53; ergo.

Prob. min. Ante Azariam regem Juda regnavit annis viginti septem, ut supra ostensum est, et cum Azaria annis viginti sex, qui simul faciunt annos quinquaginta tres.

R. disting. min. Regnasset annis 53, computando 12 annos, quibus regnavit cum patre; concedo : illis non computatis; nego minorem.

Inst. II. Non sunt adstruenda interregna sine evidenti ratione. Atqui successio Zachariae, IV Reg. XV, 8, ab aliquibus commode explicatur sine interregno; ergo.

Prob. min. Tantum supponi debet quod Azarias a patre fuerit assumptus regni socius anno 18 Amasiae : tunc enim ante mortem patris sui regnavit Azarias annis 11; deinde mortuo Amasia, erat annus decimus quintus inchoatus, quo solus regnabat Jeroboam rex Israel. Jam vero post mortem Amasiae usque ad quadragesimum primum Jeroboami annum, adhuc reperiuntur 26 anni completi, et vigesimus septimus inchoatus; ergo Azarias, vivente patre suo Amasia, regnavit 41 annis cum Jeroboamo, et post mortem patris cum eodem Jeroboamo 27 annis inchoatis. Jam vero 41 et 27 faciunt 58 annos regni Azariae; ergo sine interregno commode explicatur, quod Zacharias filius Jeroboam obtinuerit regnum Israel anno trigesimo octavo Azariae regis Juda.

R. neg. min. ejusque probationem : quia in isto supposito Azarias a patre Amasia fuisset in regni socium assumptus anno ætatis suæ ad summum sexto; nam hic cap. XXVI, 1, occiso in Lachis Amasia, Omnis populus Juda filium ejus Oziam annorum sexdecim, constituit regem pro Amasia patre suo. Ergo si cum patre jam regnasset 11 annis, ad summum agebat annum ætatis sextum, dum regni paterni socius designatus est, quod prorsus incredibile et nusquam practicum legitur.

Inst. III. Joas, supra, cap. XXIV, rex inauguratus est anno ætatis suæ septimo; ergo suppositum illud non est prorsus incredibile.

R. disparitatem esse, quod Joas inauguratus fuerit vacante regno; at Azarias, existens ad summum 6 annorum, in regni socium assumptus fuisset vivente patre, quod nusquam practicum putamus.

Obj. IV. Anno trigesimo septimo Joas regis Juda regnavit Joas filius Joachaz super Israel in Samaria sexdecim annis. Ergo Amasias post mortem Joas regis srael vixit ad minus 17 annis.

Prob. conseq. Joas rex Israel tantum regnavit 16 annis, & scilicet cum Joa rege Juda (qui regnavit 40

et 12 cum Amasia : atqui Amasias 29 annis regnavit; ergo juxta textum allatum post mortem Joas regis Israel regnavit 17 annis.

R. Neg. conseq., et ad probationem distingo maj. Joas rex Israel tantum regnavit 16 annis solus, concedo : computatis 2 annis, quibus regnavit cum patre suo Joachaz; nego maj. et conseq. Regnavit ergo Joas rex Israel cum patre suo ab anno trigesimo septimo usque ad annum trigesimum nonum Joas regis Juda; deinde mortuo patre, cum eodem Joa solus regnavit 2 annis, et denique cum Amasia 14 annis; adeoque solus regnavit 16 annis, et 2 cum patre, seu simul 18.

Obj. V. Amasias et Joas rex Israel uno eodemque anno regnum obtinuisse videntur; ergo ad summum tredecim annis post Joam vixit Amasias.

Prob. ant. Uterque immediate successit patri suo. Atqui patres eorum uno eodemque anno mortui sunt; ergo.

Prob. min. Joas rex Juda tantum regnavit quadraginta annis. Atqui Joachaz, pater Joas regis Israel, incepit regnare anno vigesimo tertio Joas regis Juda, et regnavit in Samaria decem et septem annis, IV Reg. XIII, 1. Ergo patres eorum uno eodemque anno mortui sunt; cum 23 et 17 faciant 40.

R. neg. ant. et min. probationis. Ad textum autem Scripturæ dico quod annus vigesimus tertius Joas regis Juda tantum esset inchoatus, adeoque tantum erant 22 anni integri: deinde Joachaz moriens etiam tantum inchoaverat annum regni sui decimum septimum; adeoque hic simul tantum erant 38 anni completi, et trigesimus nonus inchoatus, quando mortuo patre solus regnare cœpit Joas rex Israel, qui proinde regnavit cum Joa rege Juda anno trigesimo nono et quadragesimo; sicque mortuo patre, Amasias rex Juda regnare cœpit anno secundo Joas regis Israel.

CAPUT XXVI.

Amasia succedit Ozias filius, qui de pluribus hostibus triumphans, et in superbiam elatus, presumat adolere incensum Domino; et idcirco lepra percussus usque ad diem mortis suæ, ejusque loco regnum administrat Joatham ejus filius.

QUESTIO PRIMA. — QUOTO ANNO REGNI OZIAS LEPTA PERCUSSUS SIT.

Vers. 5: *Et exquisivit (Ozias) Dominum in diebus Zachariae intelligentis et videntis Deum: id est, experti et periti in visionibus propheticeis et divinis. Hunc prophetam aliqui putant fuisse filium alterius Zachariae, quem impius rex Joas lapidari jussit in templo, supra, cap. XXIV, 21. Hic dum vixit, regique Ozia familiaris fuit, illum in officio continuit: ubi vita excessit, etiam Ozias a recto deflexit.*

ÿ. 18: *Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum.* Hic locus, ait Estius, merito notandus est contra eos qui adulatorie permiscunt officium sacerdotis cum officio principis, dicentes unumquemque principem in ditione sua pro arbitrio posse disponere de religione et cultu divino, ejusque

cæremoniis. Sed hic contrarium liquet: nam aperte distinguit officium sacerdotum et officium regis, et dicitur quod offerre incensum seu thymiam, ac proinde alia quæ religionis sunt curare, ad ejus officium non spectent; ac per consequens non possit ex auctoritate se rebus sacris immiscere, sed tanquam filius Ecclesiæ, eidem et Deo subservire. Ita Estius.

ÿ. 19: *Statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus.* Inter varias interpretum et chronologorum opiniones admodum probabilis videtur sententia Abulensis, Saliani, Paludani nostri, et aliorum, arbitantium pœnam hanc non nisi ultimis vitæ annis Ozia fuisse inflictam.

Prob. I. Quia ex eo tempore quo Ozias fuit leprosus, cœpit Joatham filius ejus regere palatium regale, et judicare populum terræ; ut patet ex IV Reg. XV, 5, ubi percusso, et a multitudine separato Ozia, subditur: *Joatham vero filius regis gubernabat palatium, et judicabat populum terræ.* Adeoque jam erat aliqualis ætatis, puta 20 annorum. Jam vero Joatham erat 25 annorum, cum regnare cœpisset, ut dicitur IV Reg. XV, 53, et hic cap. seq., ÿ. 4; ergo ad summum 4 vel 5 annis vixit Ozias, postquam lepra percussus est.

Prob. II. Quia, uti ex hoc capite liquet, bella plurima movit Ozias, insignesque adeo retulit victorias, et in aliis ita magnificatus est, ut præter Davidem nullus ei potuerit æquari. Atqui hæc facere non potuit in minori ætate, nec fecit post immisam lepram; ergo multo eguit tempore ætatis intermediae, ut hæc omnia ageret; et consequenter non nisi ultimis vitæ suæ annis lepra percussus est.

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Ozias lepra percussus est vivente adhuc Jeroboamo. Atqui Jeroboam, juxta dicta cap. præced. Quæst. II, mortuus est anno regni Ozia vigesimo septimo; ergo ad minus 26 annis ante mortem lepra percussus est Ozias.

Prob. maj. Quia terræ motus, de quo Amos, cap. I, 1, factus est vivente Jeroboamo, vel saltem paulo post mortem ejus, cum incepit Amos prophetare in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel, ante duos annos terræ motus; Atqui eodem tempore, quo accidit ille terræ motus, lepra percussus est Ozias; ergo percussus est vivente adhuc Jeroboamo, vel paulo post mortem ejus.

R. neg. maj. et conseq. Cujus falsitas vel ex eo patet, quod moriente Jeroboamo, nondum natus esset Joatham filius Ozia; cum hic moriente patre tantum attigisset annum vigesimum quintum, et in isto supposito leprosus, et ab hominum consortio separatus fuisset Ozias per annos 26. Deinde moriens Ozias erat annorum 68 (anno enim ætatis decimo sexto regnum obtinuit, et 52 annis regnavit), et tunc filius Joatham attigerat annum ætatis suæ vigesimum quintum, adeoque natus est anno sui patris quadragesimo tertio. Atqui ad summum Jeroboam vixit usque ad eundem annum ætatis Ozia quadragesimum tertium; ergo vivente Jeroboamo non potuit esse lepra percussus Ozias, et multo minus filius ejus Joatham,

vix aut ne vix natus, regnum administrare. Unde ad probationem, concessa majore, minor omnino neganda videtur.

Recte ergo quidem hunc terræ motum plurimi post Hebræos asserunt contigisse sub annum regni Ozia vigesimum septimum; sed male eodem anno Oziam lepra percussum fuisse contendunt.

Inst. I. Josephus, lib. IX, Antiq., cap. 11, asserit ob fastum Ozia, victoriis elati, tres ipsi plagas fuisse immisas. Prima fuit hic terræ motus, secunda vitium lepræ, tertia repulsio medii montis collocati in loco qui dicebatur *Erogen*.

R. quod vel illæ plagæ successive tantum immissæ dici debeant, puta terræ motus anno regni ejus vigesimo septimo, percussio lepræ anno quadragesimo septimo; vel quod a sententia Josephi discedere nos cogat Scriptura, dicens quod pro patre leproso regnum administraverit filius ejus Joatham.

Inst. II. Dicit potest quod Joatham eodem anno 27 regni patris administraverit regnum per optimates, sicut factum est in septenni rege Joa.

R. hanc explicationem videri nimis contortam, nec esse paritatem in expressione textuum: nam dum de Joa dicitur, supra, cap. XIV, 1: *Septem annorum erat cum regnare cœpisset*, satis intelligitur, quod non regnaverit nisi per optimates. Hic autem ÿ. 21 alia phrasi dicitur: *Joatham... rexit domum regis, et judicabat populum terræ*, quod ipsam Joatham personam appellare videtur. Deinde si per optimates fuerit regnum administratum, potius dicendum fuisset, quod Ozias regnum administraret, etc. Nam potius leproso regi, qui ex divina misericordia sanari poterat, hoc magis convenit quam infanti adhuc in cunis vagienti.

Obj. II. Non videtur alia ratio assignabilis, cur Deus præfatum terræ motum immiserit, nisi ob attentatam Ozia temeritatem; ergo quando contigit iste terræ motus, jam erat lepra percussus.

R. neg. ant. Potuit enim Deus immittere istum motum ante attentatum sacrilegium, ut victoriis tumidum et insolentem Oziam ab attentando hoc sacrilegio aliisque peccatis deterreret.

Obj. III. Textus sacer hic insinuare videtur, quod citius percussus fuerit Ozias, diutiusque leprosus, quam 4 vel 5 annis; nam ÿ. 16 dicitur: *Cum robotatus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis.* Et ÿ. 21 subditur: *Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini.* Atqui cor ejus elevatum fuit propter ingentes victorias quas reportasse videtur primis 25 annis: et illa verba usque ad diem mortis suæ, item habitavit et ejectus fuerat, emphatice singularem pœnam significant; ergo diutina fuit ejus pœna, et separatio.

R. neg. assumpt., et ad minorem dico, quod licet gratis daretur omnes illas victorias ab Ozia esse re-

latis primis 25 annis regni ejus, nec tamen inde sequeretur, quod ipso facto in tantum cor ejus fuerit elevatum, ut temerario ausu sacerdotale munus sibi arrogaret; sed præsumendum potius, eum non nisi tractu temporis eo impietatis esse dilapsum: cum nemo derepente fiat pessimus.

Ad versum 21 dico, quod verba singularem revera pœnam emphatice significant. Nam usque ad diem mortis suæ designat hanc pœnam esse ei inflictam sine misericordia, sine impensa sanitate, etc. Deinde vox habitavit stabilitatem significat, et pœnæ inflictæ continuationem sine ulla interruptione ad 4 vel 5 annos; qualis infirmitas et separatio ab omnium hominum contubernio, sine ulla spe recuperandi regni, haud dubie fuit pœna durissima regi tam victorioso, etc. Denique *ejectus fuerat*, nihil aliud importat, quam eum, tanquam loco sacro indignum, e templo esse eliminatum, quod erat tanto regi plane probrosum, etc. Habent ergo illa verba suam emphasim, quamvis non adeo diutina fuerit fœdissima ejus lepra et infamis separatio, ut aliqui contendunt.

Obj. IV. Saltem 16 annis ante mortem lepra percussus est Ozias: quia Scriptura innuere videtur quod Joatham 16 annis regnavit vivente patre, et aliis 16 mortuo patre.

Prob. assumpt. Quia eisdem plane verbis cap. seq. §. 1, et iterum §. 8, Joatham dicitur regnasse annis 16. Atqui hoc factum videtur ad designandum diversum tempus, quo regnavit, scilicet 16 ante mortem et 16 annis post mortem patris; ergo, etc.

R. neg. assumpt. ejusque probationem; et ad probationem ex Scriptura adductam dico, falsam esse minorem; quod ex eo patet, quia utroque loco agitur de eodem regni tempore: nam utroque loco dicitur fuisse viginti quinque annorum, dum regnare cœpit: alias enim primo loco dicendum fuisset: *Novem annorum*: siquidem, cum Joatham mortuus sit anno ætatis suæ quadragesimo primo, in mox memorato supposito fuisset tantum novem annorum dum regnare cœperat ante mortem patris; in qua ætate capax non erat, ut per se ipsum judicaret populum terræ; quod tamen ipsum, a tempore percussi patris fecisse, Scripturæ textus satis clare insinuare videtur.

QUESTIO II. — QUIS FUERIT ISTE ISAIAS QUI, §. 22, SCRIPSISSE DICITUR RELIQUA SERMONUM OZIE.

Resp. istum Isaiam fuisse prophetam evangelicum, qui inter prophetas ponitur primus, ordine scilicet dignitatis, non temporis quo vixit; quique verisimiliter fuit consanguineus Ozie regis Juda.

Probatur. Quia gesta regum per coætaneos scribi consueverunt. Atqui iste Isaias fuit Ozie coætaneus; ergo, etc.

Prob. min. Quia prophetiam suam exorditur: *Visio Isaie filii Amos, quam vidit super Judam in diebus Ozie, Joatham, Achaz et Ezechie regum Juda.* Et rursum cap. VI sic incipit: *In anno, quo mortuus est Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum.*

Hinc communiter censent auctores, hoc cap. §. 22, sermonem fieri de Isaiâ propheta evangelico, sic nuncupato, quia *ita universa Christi, Ecclesiæque mysteria ad liquidum prosecutus est, ut non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere*; prout de eo loquitur S. Hieron. in præfatione ad Paulam et Eustochium in translationem Isaiæ ex hebraica veritate.

Obj. I. Qui scripsit gesta Ozie fuit ejus consanguineus: atqui propheta Isaias non fuit ejus consanguineus; ergo, etc.

Prob. min. Quia propheta Isaias fuit filius Amos propheta: atqui Amos non fuit de stirpe regali sed rusticana, utpote ex pastoribus de Thecœ, ut patet ex initio prophetiæ ejus. Ita censet S. Epiphanius in vita Amos propheta; item Clemens Alexandrinus, lib. 1 Stromatum.

R. Neg. min. Quia propheta Isaias a pluribus dicitur fuisse cognatus germanus Ozie regis, filius scilicet Amos fratris Amazie regis Juda.

Unde quamvis S. Epiphanius et Clemens Alexand. putaverint ipsum fuisse filium Amos propheta, quem inter prophetas minores tertium numeramus, tamen S. P. Aug. lib. XVIII de Civ. Dei, cap. 27, ait: *Isaias filius Amos, sive supra dicti propheta* (qui scilicet inter minores tertius ponitur), *sive, quod magis perhibetur, alterius, qui non propheta eodem nomine vocabatur.*

Idem censent S. Basilius, et S. Hieron., qui in cap. I Isaiæ dicit: *Amos pater Isaiæ, non, ut plerique autumant, tertius duodecim prophetarum est, sed aliis diversisque scribuntur litteris.*

Obj. II. Generalis Hebræorum traditio est, quam in prologo super sophoniam refert, nec refutat S. Hieron. quod quotiescumque alicujus prophetae vel avus exprimitur, ille etiam fuerit propheta. Atqui ubi fit mentio de Isaiâ, pater ejus exprimitur Amos; ergo et hic fuit propheta, et consequenter Isaias est filius Amos propheta, qui ponitur tertius inter prophetas minores.

R. 1. generalem illam Hebræorum traditionem non ab omnibus admitti; imo nec ab ipso quidem Hieron. Quamvis enim eam loco citato non refutet, non ideo tamen approbat, sed ad summum de ea dubitat.

R. 2. etiam gratis admissa illa Hebræorum traditione, nullam plane deductam esse consequentiam. Nam argumentum procedit a termino indeterminate sumpto ad eundem determinate acceptum, seu ex eo quod Amos pater Isaiæ, fuerit propheta, concluditur quod fuerit hic determinate propheta qui est tertius inter prophetas minores.

Obj. III. Isaias propheta evangelicus tantummodo bis, et quidem non nisi obiter, Ozie meminit, scilicet cap. VI, 1, dicens: *In anno quo mortuus est Ozias*; et cap. XIV, 29, ubi eum vocat virgam percussoris Philistinorum; ergo gesta Ozie non scripsit Isaias propheta.

R. disting. conseq. Ergo gesta Ozie non scripsit

Isaias in prophetia sua; concedo: in alio libro, qui perit; nego consequentiam.

Obj. III. Lib. IV Reg., cap. XV, 6, dicitur: *Reliqua sermonum Azarie, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Juda?* Atqui Isaias propheta non scripsit librum verborum dierum regum Juda; ergo gesta Ozie non scripsit.

Prob. min. Quia jam memoratus liber dierum continet gesta omnium regum Juda usque ad captivitatem babilonicam. Unde et infra, cap. XXXV, 26 et 27, dicitur: *Reliqua sermonum Josie... scripta sunt in libro regum Juda et Israel.* Atqui usque ad illa tempora non vixit Isaias propheta; ergo librum illum regum Juda non scripsit.

Responderi potest primo, distinguendo consequens: Non scripsit gesta Ozie in famoso libro verborum dierum regum Juda; transeat: non scripsit in alio libro; nego conseq. Nam nihil obstat, quo minus gesta Ozie descripta sint in duobus libris, quorum unus citatur hoc capite, alter vero IV Reg. XV.

R. 2. disting. primam minorem: Isaias propheta non scripsit librum verborum dierum regum Juda totaliter; concedo: partialiter; nego minorem. Dico ergo, quod famosus ille liber non sit nisi collectio omnium historiarum, quas plures scriptores annotarunt de regibus sibi coævis, quæ postea in unum combinatæ sunt; ita ut ex multis libris tandem surrexerit unus iste famosus.

Porro isti libri particulariter sæpe citantur, ut cognoscamus auctorem qui hujus aut illius regis gesta descripsit, et quidem forte fusius quam in famoso libro verborum scripta sunt. Unde lib. I Paralip., cap. ult., §. 29, dicitur: *Gesta autem David regis priora, et novissima scripta sunt in libro Samuelis Videntis, et in libro Nathan prophetae, et in volumine Gad Videntis.* Item hoc lib., cap. IX, 29, dicitur: *Reliqua autem operum Salomonis... scripta sunt in verbis Nathan prophetae, et in libris Alie Silonitis, in visione quoque Addo Videntis.* Similia autem de pluribus aliis regibus fere per totum librum II Paralip. reperiuntur; adeoque textus de quo hic §. 22 agitur, conformiter ad ea explicari potest.

CAPUT XXVII.

Ozie succedit Joatham filius, qui bonus et pius deprædicatur, excepto quod non ingrederetur templum Domini, sed immolaret in excelsis, vero tamen Deo consecratis.

QUESTIO UNICA. — AN JOATHAM POST MORTEM PATRIS SUI REGNAVERIT PRÆCISE SEXDECIM ANNIS.

Resp. affirmative. Dicitur enim hic §. 1: *Viginti quinque annorum erat Joatham cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit.*

Præterea patet resolutionis veritas ex duobus aliis locis inter se collatis; nam IV Reg. XV, 52, dicitur: *Anno secundo Phacee, filii Romelie regis Israel, regnavit Joatham filius Ozie regis Juda.* Et ibidem, cap. XVII, 1, habetur: *Anno decimo septimo Phacee filii Romelie regnavit Achaz filius Joatham regis Juda.*

Jam vero inter Joatham et Achaz nec medius fuit aliquis, nec cum patre sano et leproso Achaz regnasse probatur, nec interregnum in Juda fuisse ostenditur; ergo sexdecim præcise annis post mortem patris sui regnavit Joatham.

Obj. I. Joatham tantum regnasse dicitur 16 annis. Atqui saltem 4 vel 5 pro patre leproso regnum administravit; ergo post mortem patris tantum regnavit 11 vel 12 annis.

R. disting. maj. Dicitur tantum 16 annis regnasse, non computata administratione regni, præcedente mortem patris; concedo: computata illa administratione nego maj. et conseq. Quod vero Scriptura agat de solis annis Joatham quibus regnavit post mortem patris, patet ex IV Reg. XV, 47, ubi dicitur: *Anno quinquagesimo secundo Azarie (adeoque ultimo vite ejus) regnavit Phacee filius Romelie super Israel in Samaria viginti annis.* Et deinde §. 52 dicitur Joatham regnasse anno secundo Phacee, et quidem 16 annis; ergo clarum est quod non nisi post mortem patris auspiciatus sit regnum sexdecim annorum.

Obj. II. Lib. IV Reg. cap. XV, 50, dicitur: *Conjuravit... Osee... contra Phacee... et percussit eum, et interfecit: regnavitque pro eo anno vigesimo Joatham filii Ozie.* Ergo Joatham regnavit saltem 20 annis.

Respondent aliqui disting. conseq. Ergo regnavit Joatham 20 annis, computatis quatuor vel quinque quibus regnavit pro patre; concedunt: post mortem patris; negant conseq.

Sed hæc responsio non videtur subsistere: nam dicitur ibidem quod Osee regnavit anno vigesimo Joatham; adeoque illa sententia supponit, quod revera cum Joatham uno saltem anno regnaverit. Atqui ne uno quidem die potuit Osee regnasse cum Joatham; ergo.

Prob. min. Quia Phacee regnavit anno ultimo Azarie per annos 20, et anno Phacee decimo septimo regnavit Achaz filius Joatham, ut supra dictum est; ergo ne uno quidem die potuit Osee regnasse cum Joatham, utpote qui 5 annis ante initium regni Osee regnare desiit, et mortuus est.

Respondent tamen illius opinionis patroni, quod, vivente Joatham, Osee invaserit regnum Phacee, et cœperit regnare, quamvis non nisi post aliquot annos plene regnaverit, puta anno quarto Achaz.

Sed nec hæc responsio evacuat difficultatem:

1. Quia in isto supposito duo reges Israel, Phacee, et Osee, sibi mutuo adversarii, simul regnasse dicebantur, quod Scriptura dicere non solet, ne annos regum perturbet.

2. Quia Scriptura eodem textu et tractu dicit, quod Osee percussit et interfecerit Phacee, et pro eo regnaverit anno vigesimo Joatham; ergo initium regni Osee a percussione Phacee ejusque interfectione sine fundamento separatur. Quinimo interfectionem Phacee initio regni Osee præmittit Scriptura; ergo male supponit illa responsio, quod regnare incœperit Osee antequam Phacee esset interfectus.

5. Quomocumque explicetur, videtur Phacee esse interfectus regnante Joatham; quod omnino improbable est, tum quia Joatham ab anno Phacee secundo tantum regnavit 16 annis, adeoque non vixit nisi usque ad annum ejus decimum septimum; tum quia Achaz anno Phacee decimo septimo regnasse dicitur, nec scitur cum patre regnum auspicatus.

Melius ergo dicitur cum Abulensi, Tornio, Salliano et A Lapide, quod textus objectus intelligatur de anno, qui futurus erat vigesimus Joatham, post patrem mortuum regnantis, si usque ad illum annum supervixisset. Quia vero 4 annis ante mortuus erat, annus hic revera erat quartus regni Achaz, qui immediate successit Joatham patri suo.

Inst. I. Nulla est ratio, cur 4 illi anni magis tribuantur mortuo Joatham quam viventi Achaz.

Respondent aliqui, quod hi 4 anni subtrahantur Achaz in poenam scelerum. Sed hæc responsio non subsistit; quia tunc posteriores anni regno ejus potius subtrahendi erunt quam priores, cum posterioribus annis fuerit magis sceleratus. Unde

R. quod ratio ex parte Scripturæ esse potuerit, quia nondum mentionem fecerat de Achaz; et hinc prædecessori ejus potius quam ipsi quatuor hos annos attribuit. Aliunde autem ratio est, quia sic melius explicari videntur textus Scripturæ.

Inst. II. Initium regni Osee ab interfectione Phacee etiam in nostra sententia necessario separandum est: ergo nulla est difficultas, quæ nos quoque non premat.

Prob. ant. Phacee juxta nos occisus est anno quarto Achaz. Atqui tantum anno duodecimo Achaz regis Juda regnavit Osee filius Ela in Samaria super Israel, IV Reg. XVII, 1. Ergo et nos initium regni Osee separare debemus ab interfectione Phacee.

R. neg. ant., et ad probationem distingo consequens. Ergo et nos separare debemus initium regni Osee, etc., plene et pacifice obtenti; concedo: absolute obtenti; nego consequens. Dico ergo, quod Osee anno quarto Achaz absolute regnare incepit, tum quia regem jam occiderat, tum quia nullus alius rex erat in Israel; sed ab initio non habuit pacificam regni possessionem, armis Syrorum, vel æmulæ familiæ occisi Phacee impeditus; adeo ut in Israel tunc fuerit quasi interregnum octo vel novem annorum, donec tandem Osee collectis viribus sceptrum Israelis plene obtinuerit. Hinc quoque anni Osee dupliciter numerari possunt, scilicet vel ab anno quarto, vel ab anno duodecimo Achaz regis Juda.

CAPUT XXVIII.

Achaz filius Joatham regnans in Juda, non fecit rectum in conspectu Domini; quia vestigia regum Juda deserens scandaloze, Israelis impietatem secutus est, et ad pudendam idololatriam declinavit. Ob hoc autem aliaque ejus scelera multipliciter affligitur Juda.

QUESTIO UNICA. — QUO ANNO ET QUO REGNANTE IN ISRAEL, REGNARE COEPERIT ACHAZ REX JUDA.

Resp. et dico: Achaz regnare coepit in Juda post

mortem patris sui, regnante in Israel Phacee filio Romeliæ, et quidem anno ejusdem decimo septimo. Nam id clare exprimit Scriptura IV Reg. XVI, 1: *Anno decimo septimo Phacee filii Romeliæ regnavit Achaz filius Joatham regis Juda.* Cum vero y. 2 subjungatur: *Viginti annorum erat Achaz cum regnare coepisset, et sexdecim annis regnavit in Jerusalem,* eademque verba repetantur hic y. 4: sequitur, quod de eodem anno decimo septimo Phacee hic etiam textus intelligatur.

Obj. I. Non potuit Achaz solus regnare anno decimo septimo Phacee, quia hic tantum regnavit 20 annis, IV Reg. XV, 27. Atqui anno secundo Phacee... regnavit Joatham, ibidem y. 32, cujus anno vigesimo occisus dicitur Phacee, ut ante dictum est; ergo Achaz tantummodo solus regnare incepit anno uno post mortem Phacee; ac consequenter videtur potius dicendum, quod Achaz cum patre suo regnavit annis quatuor.

R. præter dicta ad cap. præced. ex quibus objectio facile dissolvitur, neg. maj. Quia IV Reg. XVI, 7, et hic y. 16, *misit rex Achaz (plaga magna percussus a Phacee) ad regem Assyriorum, postulans auxilium contra Phacee, et ei confederatum regem Syriae.* Atqui nec a rege Syriae, nec a Phacee fuit impeditus Joatham, nec auxilium ab Assyriis imploravit; ergo jam mortuus erat Joatham, solusque regnabat Achaz, dum hoc bellum sustinuit contra Phacee, et nomine proprio auxilium rogavit Assyriorum. Unde et Isaias, cap. VII, 4, non ad Joatham, sed ad Achaz missus est ei nuntiare, ne formidaret iram furoris Rasin regis Syriae, et filii Romeliæ. Ergo bellum illud movit Phacee rex Israel, dum mortuo Joatham, solus regnabat Achaz.

Obj. II. Videtur initium regni Achaz potius fuisse anno nono Phacee: nam Phacee tantum regnavit 20 annis, et ipso occiso, successit Osee. Atqui annus ille Phacee vigesimus erat duodecimus Achaz; ergo initium regni Achaz fuit anno nono Phacee.

Prob. min. *Anno duodecimo Achaz regis Juda, regnavit Osee filius Ela in Samaria super Israel novem annis, IV Reg. XVII, 1.* Atqui Osee successit post Phacee; ergo annus vigesimus Phacee erat duodecimus Achaz.

R. neg. assumpt. et min. probationis; ad ejus probationem distingo min. Osee successit post Phacee, 8 vel 9 annis post mortem ejus concedo: immediate post mortem ejus; nego min. Dico ergo, quod vigesimus ille annus Phacee fuerit tantum quartus Achaz, qui anno ejus decimo septimo regnare coeperat. Unde Osee dicitur tantum inchoasse regnum suum anno duodecimo Achaz; quia usque ad illud tempus pacificam regni possessionem non obtinuerat, eo quod vel Syrorum potentia, vel potius amicorum Phacee infestationibus impiretur; ut cap. præced. insinuavimus.

Simile quid habemus III Reg. XVI, 16, ubi habetur, quod eo tempore, quo rebellaverat Zambri, nempè anno vigesimo septimo Asa regis Juda, *omnis Israel fecerit*

sibi regem Amri: sed cum illico divisus esset Israel, et una pars populi sequeretur Thebni, altera vero pars adhæreret Amri, non computantur 4 vel 5 anni, qui durante ista contentione fluxerunt; sed initium regni Amri tantum sumitur post mortem Thebni. Unde ibidem y. 25 non legimus: *Anno vigesimo septimo, sed: Anno trigesimo primo Asa regis Juda regnavit Amri super Israel.*

Inst. Responsio data supponit interregnum 8 vel 9 annorum in Israel. Atqui datur modus ad conciliandam apparentem antilogiam sine adstructo illo interregno; ergo præfata responsio non subsistit.

Prob. min. Quia dici potest, quod Osee incepit regnare immediate post occisum Phacee, sed tributa solveret regi Assyriorum usque ad duodecimum annum Achaz; ideoque isti 8 aut 9 anni ejus regno non annumerentur.

R. neg. min., et ad probationem dico quod non sit ratio sufficiens octo illos vel novem annos subtrahendi regno Osee, quia solvebat tributa regi Assyriorum: nam etiam IV Reg. XV, 19 et 20, Manahem tributa solvit Phul regi Assyriorum, et nulli tamen anni ejus regno subtrahuntur.

Quinimo si ratio hæc sufficeret, ne unus quidem annus dari deberet regno Osee. Quamvis enim anno duodecimo Achaz conatus fuerit excutere jugum regis Assyriorum, factus est ei tamen Osee servus, reddebatque illi tributa... *obsedit eum, et vincitum misit in carcerem... et ascendens Samariam, obsedit eam tribus annis. Anno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Samariam, et transtulit Israel in Assyrios, etc., ut videre est IV Reg. XVII, a y. 3 usque ad 6 inclusive.* Ergo nullus annus regno Osee dari posset, cum nonus ille annus fuerit ultimus regni ejus.

Quomodo hic y. 3 impiissimus Achaz dicitur filios suos lustrasse in igne, colligi potest ex eis, quæ dicta sunt Quæst. I in cap. XX libri Levitici.

CAPUT XXIX.

Impiissimo regi Achaz succedit sapientissimus filius Ezechias, qui abolitum Dei cultum restaurat, ac plurias victimas cum ingenti lætitia offerri jubet.

QUESTIO PRIMA. — AN REVERA EZECHIAS FUERIT VICINTI QUINQUE ANNORUM, DUM REGNARE COEPIT.

Resp. affirmative. Nam IV Reg. XVIII, 1 et 2, dicitur: *Anno tertio Osee... regis Israel, regnavit Ezechias filius Achaz regis Juda. Viginti quinque annorum erat, cum regnare coepisset: et viginti novem annis regnavit.* Idem etiam habetur hoc cap. y. 1. Debet tamen hic tertius annus regni Osee computari, non ab eo tempore, quo interfecit Phacee, sed ab illo tempore, quo regnum Israel pacifice obtinuit.

Dices: Ezechias non potuit anno tertio Osee regnare; ergo videtur irrepsisse mendum in y. 1, cap. XVIII lib. IV Regum.

Prob. ant. Quia ibidem cap. XVII, 1, dicitur Osee regnasse anno duodecimo Achaz. Atqui Achaz regnavit 16 annis; ergo Ezechias videtur potius in

choasse regnum anno Osee quinto, vel saltem quarto.

Respondent aliqui, quod Ezechias uno aut altero anno regnare incepit cum patre suo, anno tertio Osee, et quod a parte rei fuerit annus quintus, dum solus regnavit Ezechias. Verum hæc responsio non videtur subsistere.

1. Quia Scriptura loquitur de regno Ezechia post mortem Achaz, tam hic quam IV Reg. XVIII, cum statim incipiat commemorare pietatem ejus, etc., quam ante mortem patris sui manifeste ostendere non incepit.

2. Non videtur ex Scriptura erui posse, quod Achaz plus quam 16, et Ezechias plus quam 29 annis in toto regnaverit; sicque, ut prætendit Abulensis, unus, aut duo ex annis Achaz his computarentur, et nulla esset certitudo in numeris Scripturæ.

3. Quia anno tertio Osee, dum regnasse dicitur Ezechias, refertur etiam fuisse 25 annorum; adeoque si tantum per se regnare incepit anno quinto Osee, tunc fuisset moriente patre 27 annorum: atqui hoc est inconceptibile; ergo.

Prob. subsumpt. Pater ejus tantum vixit 36 annis; nam 20 annorum erat, dum regnare coepit, et 16 annis regnavit; ergo Ezechias in isto supposito debuisset esse genitus anno patris sui octavo; quod videtur esse impossibile. Unde

R. quod quidem dicatur Osee regnasse anno duodecimo Achaz, sed cum hic esset completus, inchoatus erat annus regni ejus decimus tertius, qui non computatur, quia non erat integer; sicque ad annum decimum sextum Achaz tantum supererant 3 anni completi. Dum vero Ezechias dicitur regnasse anno tertio Osee, revera jam ex magna parte erat inchoatus quartus; sed illum etiam Scriptura omittit, utpote non integrum.

Nec fundamento caret posterior hæc reflexio, quia IV Reg. XVIII, 9 et 10, quartus annus Ezechia dicitur septimus Osee, et sextus Ezechia nonus Osee, adeoque Scriptura initium regni utriusque ad 3 tantummodo annos ubique distinguit.

Uterius hic objici posset, quod ex hac sententia sequatur quod Achaz, anno decimo vitæ suæ genuerit Ezechiam: nam cum Achaz tantum vixerit 36 annis, et succedens ei Ezechias fuerit tunc 25 annorum, consequens est, ut hic sit natus anno undecimo ætatis patris sui; si enim subtrahantur 25 a 36 annis, manent anni 11. Cum vero 9 mensibus genitus sit antequam natus, sequitur quod genitus sit anno decimo patris.

Sed hanc sequelam admittimus; quandoquidem in eo nulla sit implicentia, ut exemplis probat S. Hieron., epist. 132 ad Vitalem. Vide dicta in lib. III Reg., cap. I et II, Quæst. II, circa finem.

QUESTIO II. — AN EZECHIAS MERITO COMPARETUR DAVIDI.

Resp. affirmative. Etenim summa laus Davidis est, quod fuerit vir secundum cor Dei, religionis zelator eximius, et legis observantissimus. Atqui omnes illi